

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disputat. VIII. De Objecto formali Logicae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

DISPUTATIO VIII.

De Objecto formali Logica.

Quod artes, factivæ, faciunt exte-
rius, activæ, seu opus aliquod externum producentes faciunt
exteriorius. hoc activa operantur interiorius. Hæc ergo
forma, quam Logica in actus introducit, quam
sit inquirimus.

SECTIO PRIMA.

Num id quod in actibus considerat Logica sit
eorum rectitudo, an veritas?

I. IN intellectus actibus duo reperiuntur, rectitudo
& veritas, hæc cum objectis, cum artis illa præscripto
& regulis est conformitas. Harum utraque subinde
in eodem actu reperitur, ut homo est animal rationale,
aliquando neutra, ut equus est rugibile animal, quæ
propositio & veritate caret, & artificium, cum genus
præcedere differentiam debeat, idque non in voce
solum, sed in mente seu in esse, ut ajunt, repræsentati-
vo: manifesta enim experientia constat alio modo
intellectum ab uno actu affici, quam ab alio: unde
actus illi quibus genus ante, vel post differentiam in
definitione repræsentatur, essentialiter differunt.
Nonnunquam veritas ab artificio disjungitur, ut in
illa Platonis hominis definitione, homo est animal
implume bipes: artificium interdu a veritate, ut in
hoc syllogismo, omnis lapis est leo, Bucephalus est la-
pis, ergo Bucephalus est leo. Hic forma syllogistica
recta est, actus tamen omnes, ut constat, falsi.

Veritas, &
rectitudo
conjuguntur
in aliquo,
aliquando
separantur.

II. Nonnulli artificium actuum ad Logicam ita spe-
ctare allerunt, ut nullam veritatis eorumdem habere
eam rationem existiment, sique ut ad artis præ-
scriptum & normam exigatur actus, & artificiosus
prodeat, Dialecticæ munus esse, quam verus sit Lo-
gica nihil interesse dicunt. At sane cum omnium
iustitio Logica veritatis scientia sit, nullam ei ve-
ritatis curam esse, nec naturæ ejus, nec dignitati
videtur consentaneum.

III. Prima conclusio: prima Logica cura est, ut recti-
tudinem artificiosam in actus inducat. Probat, ut
pleraque enim ejus regulæ hoc spectant, veritatis
verò mentionem nullam faciunt. Sic propositio-
nem, ex subjecto, prædicato, & copula constare de-
bere. Definitionem ex genere componi & differen-
tia, illque immediatis, hæc inquam & hujusmodi
alia Dialecticæ dogmata rectitudinem sonant, non
veritatem. Unde Aristoteles syllogismos suos con-
fecit in literis, omne A, est B. sed omne C, est A. ergo
omne C, est B.

IV. Secunda conclusio, non tamen unica est Logica
cura artificium hoc in actus inducere, sed veritatem
etiam in iis intendit. Hoc manifestè ostendere vi-
dentur variæ a Logica assignatæ regulæ, ut nimirum
Definitio explicet cujusque rei naturam per genus
propriam, & differentiam propriam, quod si fiat,
actus est falsus. Quod Demonstratio constare de-
beat ex veris, primis, &c. quod ex vero non nisi ve-
rum sequatur, seu quod ex veris præmissis, falsa
nunquam deduci possit conclusio, licet nec ex falsis,
quæ falsis vera: Hæc regulæ primò & per se ad veri-
tatem tendere videntur, ergo Logica finis non est
artificium tantum in actibus, sed ut veritatem et-
iam in eisdem inducat.

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

Dixi rectitudinem primam esse Logica curam,
veritatem tantum secundariam: quod exinde pro-
batur, multò enim plures de artificio hoc & recti-
tudine tradit regulas, quam de veritate, modum
enim hoc artificium conficiendi sola tradit Logica,
veritatem vero in actus inducendi ratio communis
ei est cum aliis scientiis, imò ad illas primariò per-
tinet, unde de veritate parè agit, in rectitudine in-
ducenda se penè totam impendit.

Obji. Aristoteles syllogismos frequenter confe-
cit in literis, ut omne A, est B. sed omne C, est A, ergo
omne C, est B. sed hic nulla est veritas, ergo solum
spectavit artificium Aristoteles, non veritatem. Di-
stinguo consequens, in his syllogismis, concedo con-
sequentiam, in aliis regulis ab eo traditis, quas supra
retulimus, nego. Deinde propositiones in syllogis-
mis quæ ex literis conficiuntur quamvis re ipsa veræ
non sint, admittantur tamen tanquam veræ, alio-
quin argumentatio illa nihil concluderet.

Veritatem verò generatim tantum considerat
Dialectica, debere scilicet Definitionem, ut actus
verus sit, per propriam genus radi & differentiam
propriam, quodnam autem genus sit proprium in
singulis materiis, ad particulares scientias spectat
disquirere, sicut & ad Logicam in sua. Qui ergo
leonem definiens diceret, leo est animal hinnibile, nò
minùs contra Logicam peccaret, quam contra
Phyicam, errat enim contra regulam a Logica præ-
scriptam, Definitionem scilicet ex genere proprio
constare debere, & propria differentia.

Dum autem dicimus Logicam veritatem in
actus intellectus inducere, notandum id quod su-
pra, dum de simplici apprehensione diximus de in-
ductione rectitudinis, seu artificij (eadem enim quoad
hoc utriusque, est ratio) notandum inquam, non ita
hoc intelligi debere quasi actus pro aliquo priori
indifferens foret, ut verus sit vel falsus, hoc enim
facti nequit, sed sensus est, cum infiniti propè sint
actus, seu definitiones falsæ, leonis e.g. ut leo est ani-
mal hinnibile, lacrabile, &c. & una tantum vera, nempe
leo est animal rugibile, intellectus ex hac regula Lo-
gica: Definitio constare debet ex genere & differentia
proprio determinatur ad definitionem veram inter
mille falsas seligendam, & aliis omnibus relictis ad
hunc solum actum eliciendum, quod sine directio-
ne Logica, vel non omnino faceret, vel saltem non
faceret tam expedite.

Qua in re clara cernitur differentia inter artes
factivas & activas: Factivæ enim, seu opus exter-
num exercentes, materiam aliquam ut plurimum
supponunt, in quam formam, seu artificium suum
inducunt: statuaria enim marmor supponit, pictura
colores, fabrilis lignum, vel ferrum, ex quo mensam,
cathedram, ensem, horologium conficiat: unde &
errores, si qui fortè in his operibus contingant, no-
vis lineamentis & tractibus, novaque materiæ dis-
positione corrigere possunt, & paulatim per polien-
do ex vitiosis reddere integra. Imò in eandem sub-
indè materiam diversas successivè inducere formas
possunt; sic enim cera eadem nunc in leonis effi-
giem formatur, postea simiæ, felis, elephantis, & alio-
rum ad arbitrium artificis. Secus res se habet in ar-
tibus activis, seu ad intra operantibus, hic enim nul-
la supponitur materia, ex qua actus seu imagines
intentionales formentur, sed idem in his est esse, &

E 2

arti-

V.

Artificium
actuum ad
solum Logi-
cam, veritas
ad alias or-
tam scientias
pertinet.

VI.

Arist. variis
regulas tra-
dit de ver-
itate in
actibus indu-
cenda.

VII.

Hæc leonis
definitio, leo
est animal
hinnibile,
peccat con-
tra Logicam.

VIII.

Quomodo
ad verita-
tem in actus
inducendam
dirigit Lo-
gica.

IX.

Artes exter-
næ materiam
supponunt, in
quam formam
inducunt,
non internæ.

In actibus
internis idem
est esse, &
artificiosum
esse.

artificiosum aut verum esse: sin verò vitiosus sit actus, non alio modo corrigitur, quam hunc relinquendo, & alium integrum ex directione Logica ei sufficiens. Quod semel plenè explicuisse expedit.

X.
Objectum
formale Lo-
gica est diri-
gibilis ob-
jectiva
actuum.

Hinc inferitur objectum formale Logica, non malè statui posse dirigibilitatem actuum objectivam, seu rectitudinem ut in actus inducibilem, sub nomine rectitudinis includendo etiam veritatem, vel quod hæc nomine rectitudinis non incongruè significetur, vel quod tanquam minus principale, & secundariò tantum à Logica intentum, ad rectitudinem faciliè reducatur.

SECTIO II.

Num artificium istud, quod in actus inducit
Logica intrinsecum ijs sit, an ex-
trinsecum?

I. **N**otandum primò, quòd actus aliquis procedat ab arte, & hoc sensu sit artificiosus, denominationem esse extrinsecam, cum idem actus numero haberi sine arte possit: artes enim usu addiscuntur & experientià, ad quorum proinde adeptiōem actus naturales ejusdem rationis præcedere debent, quos intellectus imitando si rectè fiant, corrigendo si malè, artem & præcepta condit. Unde Logica naturalis prior fuit artificiali. vocantur verò actus naturales artificiosi, non quòd proveniant ab arte, sed quòd ita affabrè fiant à natura, ut videantur ex arte processisse.

II. Probatur hoc ex S. August. l. 2. de Musica initio, ubi quærit utrum philomela sit vocanda musica, quippè quæ varijs & artificiosis tractibus ita vocem inflectit, ut ipsa etiam ars oblique scaturiat? Respondet, non esse censendam musicam, quia quicquid facit ex natura facit, non per regulas artis, cujus capax non est: homo tamen qui eam imitaretur, & vocem per præcepta doceretur eo modo inflectere, diceretur Musicus, quia id ipsum quod illa natura, hic arte faceret. Ars tamen plurimum confert ad res illas & actus efficiendos, qui sine arte haberi possunt, ut nimirum certius habeantur, & sine errore, ac proinde dicitur *trudere certas quasdam, & errare in faciendo non patientes vias.*

III. Notandum secundò, quod scet. præced. latius explicatum est, duplicem esse in actibus intellectus rectitudinē, alteram respectu objectorum, respectu artis alteram. Rectitudo actuum respectu objectorum, est ut repræsentent objecta prout sunt, seu ut sint conformes in repræsentando objectis in essendo, & hanc rectitudinē habent per alias scientias, quatenus scilicet naturas objectorum explicant. Rectitudo respectu artis est, quæ sumitur in ordine ad regulas Logicas, & vocatur artificium: ars quippè regulas tradit, ad quas tanquam ad normas exiguntur actus debent, ut artificiosè fiant. Iis positis

IV. Dico primò, artificium seu rectitudo in quovis actu Logico, distincto à syllogismo, est actui intrinsecum. Probatur 1. artificium illud aliud nihil est, quam ipsa entitas actus, sed nihil est magis intrinsecum actui, quam sua ipsius entitas, ergo hoc artificium est actui intrinsecum; Ma, probatur, repræsentatio naturalis conceptuum est aliquid ipsis intrinsecum, sunt enim actus imagines & similitudines objectorum, sed artificium, & rectitudo actuum est solum talis vel talis similitudo, seu repræsentatio, ergo est actibus intrinseca. Et ex hoc convincitur hoc artificium non esse modum aliquem actibus superadditum, nam sicut actus ut sic, per suas entitates

sunt imagines seu repræsentationes ut sic, ita tales actus, tales imagines, vel repræsentationes.

Id tamen ad modum loquendi observandum, aliud esse actum esse *rectum*, aliud esse *directum*: esse *rectum*, ipsam actus entitatem importat, qui est re-
ctus; esse vero *directum*, innuit procedere à præceptis artis, & ab iis dirigi, quod ut dixi, quid actibus est extrinsecum, licet non omne id quod ab arte provenit, sit actui extrinsecum, nam totus actus ab illa procedit, dum ejus directione producitur. Unde licet esse prædicatum & subiectum, vel definitionē objectivam, sit objecto extrinsecum, hæc tamen repræsentare est actui intrinsecum, & ipsa illius entitas. Directio vero ista est duplex, activa & passiva: directio activa sunt regulæ ipsæ, seu actus dirigentes, procedentes ab habitu Logicae docentis, passiva vero sunt actus particulares à præcedentibus directi. Communis etiam loquendi modus obtrinit ut dicantur dirigi actus, propius tamen ille ad veritatem accederet, qui diceret, dirigi potius intellectum *aut* dirigi vel hominem ad actus eliciendos, quam ipsos actus dirigi.

Dico secundò, in argumentatione, seu discursu latè sumpto artificium est partim intrinsecum, ipsa scilicet entitas actuum, partim extrinsecum, illa videlicet conjunctio, quæ est denominatio extrinseca, proveniens ab illis propositionibus conjunctis, sicut columna dextra dicitur vel sinistra per denominationem extrinsecam, quod scilicet juxta hominem à dextris collocetur vel sinistris. Provenit ergo efficienter & directivè illa dispositio ab intellectu, dirigente Logica, vel docente propositiones certo debere ordine collocari, formaliter verò id habent à se mutuo.

Probatur conclusio: ad syllogismum in Barbara e.g. conficiendum, tres requiruntur propositiones universales affirmativæ inter se conjunctæ, ex quibus illa argumentatio conficitur: quòd ergo propositiones sint universales, est quid ipsis intrinsecum, ipsa nimirum cujusq; entitas, quòd conjungantur, extrinsecum. Quòd verò hæc conjunctio requiratur patet, nam hæc propositio *omnis homo est animal*, e.g. sola prolata vel concepta non est major, nisi conjungatur, vel conjuncta concipiatur cum alia propositione, sicque repræsentet unionem cum medio illius extremi, quod in conclusione futurum est prædicatum, de quo postea. Confir. major, (idem est de minore) ex conceptu suo intrinseco est concausa, concausa autem in actu primo essentialiter dicit conjunctionem cum alia concausa, ut duæ candelæ v.g. ut producant lucem ut sex in tota schola, quam neutra separatim sumpta potuisset producere, debent in eadem schola collocari, & extrinsecè conjungi, ut fiant concausa. Idem ergo est de præmissis, quæ sunt quasi duæ facies intellectuales, in ordine ad lucem internam, seu conclusionem in intellectu producendam.

Dices, si loquamur de hoc, quod est esse majorem, vel minorem in actu secundo, verum id esse quod asserimus, non tamen de *maior* vel *minor*, in actu primo, hoc enim est sola entitas actuum, Resp. distinguendo antecedens, esse majorem vel minorem in actu primo remotè, & incompletè, est sola entitas actuum, concedo antecedens, proximè & completè, nego; licet enim per entitatem suam habeant actus quod possint esse majores vel minores non tamen actu, nisi uniantur, quæ unio, cum nil sit ipsis intrinsecum, est quid aliundè adveniens, & actui qui *major* aut *minor* est, extrinsecum: sicut ignis non intelligitur proximè & completè potens comburere, nisi concipiatur conjunctus cum causa prima, & alijs concaulis; esse verò majorem aut minorem

rem

rem in actu secundo, est actu causare conclusionem.

IX. Dices materia unita formæ, est causa in actu secundo; ergo & præmissa unita alteri erit præmissa in actu secundo. Nego consequentiam, quia est præmissa in actu secundo in ordine tantum ad conclusionem eliciendam, ac proinde non erit in actu secundo talis, nisi actu eliciat conclusionem, sicut causa in actu secundo in genere causæ efficientis non est talis, nisi dum actu operatur. Diversa ratio est de causis intrinsecis, in quibus inter se uniri est effectum causare, seu constituere.

X. Dices secundo, propositio omnis Major est vel Minor, per suam entitatem intrinsecam, & virtutem inferendi conclusionem; sed conjunctio extrinseca non est hæc virtus, nec illam auget, ergo. Ad responsum nota duplex esse complementum virtutis causæ alicujus, ut quo, & ut quod: complementum ut quod, est illud quod conjunctum cum altera causa, ita illam perficit, ut simul cum ea influat, sic Majorem perficit Minor, dum utraque simul conjungitur ut influat in conclusionem: nec tamen hæc propositiones seorsum conceptæ sunt Major vel Minor, sed conjunctæ, ac proinde illa conjunctio perficit illas ut quo, estque non virtus aliqua superaddita, quæ simul influat, sed id medio quo tanquam unione communicatur complementum quod seu una præmissa jungitur alteri.

XI. Quæres ergo, quid tandem sit esse Majorem vel Minorem? Primum, non est poni primo vel secundo loco, quod communius quam verius à multis dici animadverto, nam si in prima figura invertat quis præmissas & faciat figuram Galeni, eadem sequetur conclusio, ut in his exemplis constat: Omne animal est sensibile, aliquis homo est animal, ergo aliquis homo est sensibile: qui syllogismus est in Darij. Galenus hoc modo propositiones invertit, aliquis homo est animal, Omne animal est sensibile, ergo aliquis homo est sensibilis. En eadem conclusio in utroque infertur: quæ propterea non est posita ab Aristotele pro figura distincta, ut diximus in Introductione d. 7. l. 3. q. 1. a. 2. §. Aristotelica tamen, nempe esse Majorem illam, cujus alterum extremum, prædicatur de medio termino Minorem, cujus extremum illi subijcitur; prædicari enim inquit dignitatem sonat, subijci inferioritatem. Non inquam placet, nam secundum hanc sententiam in secunda & tertia figura non esset Major vel Minor, cum in secunda figura utriusque propositionis extremum subijciatur medio termino, in tertia de eodem prædicatur.

XII. Secundum, non placet quod dicunt Conimb. cap. 7. q. 1. a. 2. §. Aristotelica tamen, nempe esse Majorem illam, cujus alterum extremum, prædicatur de medio termino Minorem, cujus extremum illi subijcitur; prædicari enim inquit dignitatem sonat, subijci inferioritatem. Non inquam placet, nam secundum hanc sententiam in secunda & tertia figura non esset Major vel Minor, cum in secunda figura utriusque propositionis extremum subijciatur medio termino, in tertia de eodem prædicatur.

XIII. Tertiò, ait P. Hurt. d. 10. Log. l. 11. §. 72. esse Majorem vel Minorem desumi à quantitate propositionum, ut illa sit Major, quæ est universalis. Minor quæ particularis. Sed contra, nam secundum hunc modum philosophandi ægrè Major inveniri vel Minor posset in Barbara, Celarent, & alijs hujusmodi, ubi utraque præmissa est universalis, nec in syllogismo expositorio, ubi utraque est singularis.

XIV. Existimo ergo esse Majorem in hoc consistere, ut repræsentet unionem cum medio illius extremi, quod in conclusione debet esse prædicatum, minor verò est, quæ repræsentat unionem cum medio illius extremi, quod esse debet in conclusione subiectum. Hoc autem maxima ex parte est quid intrinsecum, nam propositio quæ semet habet hanc vim, semper eam habet; unde quæ semel est Major respectu unius conclusionis, semper est talis respectu illius, quod autem possit esse Minor cum alia præmissa respectu alterius conclusionis, nihil obstat, sicut sol cum equo generat equum, cum cervo certum, &c. & quis per eandem quantitatem est major uno, minor altero, ut terra major luna, minor sole

R. P. Th. Compioni Philosophia.

leo major lepore; minor elephante. Esse ergo Majorem vel Minorem remotè respectu talis conclusionis est quid propositioni adæquatè intrinsecum, esse Majorem vel Minorem proximè, est quid partim extrinsecum. Tandem esse Majorem vel Minorem in actu secundo, seu causare conclusionem est de actu primo nominatio ijs adæquatè extrinseca, sicut agere in omni causa transeunte.

XV. Artificium ergo syllogisticum, seu ars syllogistica objectiva, quam Logica habet pro objecto, sunt tales propositiones unitæ, non unio sola, nec solæ propositiones, sed utraque simul, propositiones scilicet affirmativæ vel negativæ, universales vel particulares, tali modo & ordine coaptatæ, quod ex eo magis patet, quia variata entitate propositionum, variatur forma, seu figura syllogismi, ut constat si propositio de universali fiat particularis, aut de affirmativa negativa. Sicut ergo forma domus, vel horologii rotati nihil aliud est, quam forma omnium partium unitæ, ita & in syllogismo. Quando autem dixi artificium syllogisticum esse quid propositionibus extrinsecum, intelligendum est de singulis sigillatim sumptis: syllogismus enim aliud nihil est, neque extrinsecum, neque intrinsecum, præter tres illas propositiones in mente simul existentes.

SECTIO III.

Quid sit Logica docens, quid utens.

I. Confusionis plurimum habet hæc questio, utilitatis parum, quam proinde miror à nonnullis tam operose ac fuscè disputari. Ego quid hac in re sentiant Authores, paucis perstringam, ut quid deum à nobis tenendum sit aperiam.

II. Prima eorum sententia est, qui Prætem Logicam esse ajunt, ut docetur simul cum alijs sententijs, quæ proinde conjunctam vocant: hoc enim in more erat apud antiquos quosdam Philosophos, quos hoc nomine reprehendit Aristoteles 2. Metaph. c. 3. absurdum esse asserens & scientiam simul tradere, & sciendi modum, ubi per modum sciendi Logicam intelligit. Zeno verò Aristoteles, Chrysippus, & alij, ut est apud Laërtium l. 7. de vitis Philosophorum, tradebant Logicam separatim ab alijs scientijs, quam hi Authores Docentem & Avulsam vocant. Sed hæc distinctio in præsentem non sufficit, cum Authores Avulsam adhuc in Docentem dividant & Prætem.

III. Secundò: Peculiaris est hac in re Sotus, qui Docentem Logicam videtur quasi speculativam statuere, & esse quandam cognitionem, quæ scimus naturam modi sciendi, ut autem hæc eadem scientia juyamur ad modum sciendi efformandum, esse Logicam utentem & practicam. Sed non rectè, nisi ulterius declaratur, scientia enim omnis de natura rei factibilis, ut factibilis est practica, cum ad illius effectum dirigat. Ab hoc dicendi modo non multum fortasse discrepant Recentiores quidam, dum ajunt Logicam esse Docentem, in quantum tradit præceptum in actu primo, esse vero utentem, in quantum in actu secundo ad actum aliquem artificiosè formandum dirigit. Qui explicandi modus mihi non videtur improbabilis.

IV. Tertia sententia est Scoti, qui l. Log. Fonseca, 2. Metaph. c. 3. q. 1. §. 6. & aliorum, qui partem topicam Prætem esse asserunt, Analyticam Docentem. At sanè, si ideo Topica vocetur utens, quia generales tradit regulas, quibus aliæ scientiæ utantur, non est cur Analytica non sit similiter utens, cum multæ inibi tradantur generales regulæ ad scientias addiscendas in primis utiles, ut in libris Priorum ars syllogistica, in libris Posteriorum Demonstratio &c.

E

Quarta

V. Logica Utens non est habitus quidam à Logica Docente, & alijs scientijs distinctus.

Quarta sententia quorundam est asserentium Logicam *Vientem* habitum esse quendam realiter & à Logica Docente, & alijs scientijs distinctum. Sed hoc sine fundamento asseritur, nam vel ille habitus est representativus alicujus objecti, vel non: non secundum, cum enim generetur ab actu intellectus representativo objecti, inclinare ad similes actus debet, hæc enim est natura habitus. Nec primum, nam vel est representativus objectorum omnium scientiarum, vel saltem alicujus scientiæ particularis, tunc verò superflua erunt vel omnes, vel illa saltem peculiaris scientiæ, cujus objectum representat, præsertim cum posita notitia de modo faciendi definitionem, divisionem &c. & cognitione objecti, nulla specialis appareat difficultas in exercitio, ad quam tollendam peculiaris assignari debeat habitus.

VI. Vera explicatio Logicae Docentis, & Vientis.

Prima conclusio, Logica *Docens*, est illa quæ regulas tradit recte definiendi, dividendi, & argumentandi, *Viens* verò est usus & applicatio harum regularum in quacunque materia cujuscunque scientiæ, sicque rectius fortasse vocaretur *usurpata* passivè, quam activè *Viens*: ita Vasquez l. p. d. 8 c. 5. n. 19. & communis videtur acceptio. Probatur quoad priorem partem, quia sicut in omni arte seu scientia practica, præscribitur certa quædam ratio, & præcepta operis faciendi, ita & in Logica, quæ suum etiam opus docere debet, & operationes intellectus recte ad finem ab arte præscriptum dirigere.

VII.

Quoad secundam etiam partem probatur. Regula enim sunt propter usum, ergo præter præcepta & regulas dari debet exercitium, seu effectio rei, conformiter ad præcepta; hoc autem in scientijs realibus fit, dum operationes intellectus ad regulas Logicae exiguntur, ut artificiosè procedant. Vocantur igitur Logica *Viens* aliæ scientiæ quasi *Vientes* Logica, quæ fortè de causa vocavit S. Augustinus Divum Paulum *Dialecticum*, quia scilicet utitur *Dialectica*. Quod si cum P. Arriaga d. 3. Log. l. 1. n. 2. dicere mavis non alias scientias, sed solam Logicam, dum in sua materia discurrit dici Logicam *Vientem*, non abnuo rem tenes, loquatur quisque ut lubet.

Quia de causa S. Augustinus S. Paulum vocavit Dialecticū.

VIII. Quid sit Logica Docens in actu primo, & in actu secundo.

Id verò hic notandum, Logicam Docentem (de artificiali loquor, quod tamen etiam de naturali verum est) duplicè esse, nempe in actu primo, & in actu secundo; in actu primo est habitus regulæ alicujus,

vel præcepti Logicae, quo promptus in actu primo redditur intellectus ad se in scientijs alijs per ejusmodi regulam dirigendū; in actu secundo est actus ille ab habitu elicitedus, quo tanquā regula hic & nunc dirigimur ad actus scientiarum eliciendos. Exempli gratia habet quis habitum hujus veritatis, *definitio constare debet genere & differentia*: per hunc habitum nō dirigitur immediatè intellectus ad definitionem conficiendam in quacunque scientia, nam hunc habitum retinemus dormientes, & alia omnia cogitantes: dirigimur autem immediatè per actum ab illo habitu elicitedum, qui actus est Logica *Docens* in actu secundo, seu regula actualis, quæ actu nos dirigit, & ostendit quo pacto conficienda sit definitio.

Notandum secundò, Logicam Utentem in propria Logica materia reperiri, ut si quis ex hac regula Logica: *Omnis definitio constare debet ex genere & differentia*: eliciat hanc definitionem in particulari, *Divisio est oratio distribuens rem in suas partes*. Primus actus est Logica *Docens*, secundus *Viens*. Imò idem omnino actus & Logica *Docens* simul esse potest, & Utens, ut in propositione allata, *Divisio est oratio distribuens rem in suas partes*, ut est definitio est Utens, quia procedit ex regula de definitione conficienda, ut tradēs præcepta de Divisione est *Docens*. Utens.

Secunda conclusio: Logica *Utens* & *Docens* inter se realiter ut plurimum, semper formaliter distinguuntur. Probatur, actus *Docentis* est regula quæ ad actum aliquem rectè & artificiosè faciendum præscribitur, *Utens* sunt ipsi actus à præcedente regula directi, regula autem & regulatum distinguuntur, ergo.

Nec præter Logicam Docentem requiritur alius habitus Logicae, qui simul cum habitu physicae & aliarum scientiarum concurrat ad facilitatem formæ Definitionis, Divisionis &c. in actibus, fictitiis quippe est hujusmodi habitus, ab habitu præscribente formam & modum illas faciendi distinctus. Quod si in potentijs exterioribus ad exercitium aliarum artium, requiratur quædam facilitas præter artem quæ est in intellectu, id hic non urget, cum hoc exercitium in eadem potentia fiat, tum etiam quia in membris externis nullus requiritur habitus, ut postea dicam, sed quædam tantum dispositiones, ut laxitas nervorum, & alia hujusmodi: de quo iterum recurret sermo.

DISPUTATIO IX.

De quibusdam Logicae proprietatibus.

SECTIO PRIMA.

An Logica sit scientia.

I. Nonnulli negant Logicam esse scientiam.

DE Docente est sermo, de qua opinantur aliqui non esse scientiam, ita Alexander in Prologo Prior. & primo Topic. c. 4. Themistius primo poster. c. 29. Simplicius in prologo ad Prædicabilia, & alij. Sed si D. Thomam, Alexandro, Damascenum Themistio, Simplicio Augustinum opposuerimus, quis non videt ita auctoritate hanc firmatam esse sententiam, ut cuius sit amplectenda.

II. Triplex ab Aristotele sumitur scientia.

Advertendum scientiam ab Aristotele tripliciter sumi, primo strictè pro cognitione evidenti, quæ propter se tantum expetit, & ad alias scientias non refertur, sic eam accipit 2. Metaph. tex. 12. quam optime declarat D. Thomas, 1. 2. q. 57. a. 3. ad 3. vocans eam scientiam simpliciter. Secundò, latè pro qua-

cunque cognitione etiam opinativa, sic eam sumit 1. Metaph. c. 1. dum ait, *omnis homo naturaliter scire desiderat*. Tertiò propriè, pro cognitione evidente discursiva, sic eam definit primo Poster. dum ait: *scire est per demonstrationem cognoscere*.

Prima conclusio: Logica non est scientia primo modo sumpta, est tamen secundo. Probatur, nam primo modo quoad primum, indubitatum est Logicam ad alias scientias referri, ut earum instrumentum. Quoad secundum similiter constat, quis enim dubitat eum, qui Logicam addiscit, aliquid cognoscere quod antea nesciebat, nempe modum construendi definitionem, syllogismum & alia. Difficultas ergo solum est modo, de scientia tertio modo sumpta.

Secunda conclusio. Logica est scientia tertio modo accepta, ac proinde pars philosophiæ: ita præter citatos, antiqui omnes, qui philosophiam dividunt in Naturalem, Moralem, & Rationalem. Probatur primo, ut scientia aliqua censetur talis, sufficit conti-